

[Revista]

DISSABTE, 11 D'OCTUBRE DEL 2003 SETMANARI DE **Regió7**

| MODA | VIATGES | GASTRONOMIA | LLIBRES | DISCOS |

Berlanga a Manresa en un dels punts emblemàtics del rodatge de *Plácido*

Cinema paradís, o gairebé

El Bages acumula un remarcable historial d'aparicions al cinema

SALVADOR REDÓ

→ motor | Honda Accord Tourer 2.4i AT Executive

JUAN ROSSINYOL

Excel·lència tecnològica

gent al volant

[PERE CALAFELL, president de Jove Cambra de Manresa]

Gasolina a les venes

CARTELLS D'ALGUNES DE LES PEL·LÍCULES QUE S'HAN RODAT AL BAGES ENTRE 'PLÁCIDO', EL 1961, I 'ROMASANTA', EL SETEMBRE PASSAT

Un Bages de cine

“Nuestra ciudad será el escenario de una película dirigida por Berlanga. El rodaje se iniciará dentro de unos días y se necesitan numerosos extras para intervenir en la misma”. Amb aquest titular el diari Manresa encapçalava, el 26 de febrer de l'any 1961, la crònica que anunciava la imminent arribada del creador de títols bàsics com *Bienvenido Mr. Marshall* (1952) i *Calabuch* (1956), un dels grans artífexs –juntament amb Juan Antonio Bardem– del renaixement de la cinematografia espanyola. L'expectació que aixecà aquesta notícia estava, doncs, més que justificada. No fou, però, la primera vegada que la gent del cinema visitava Manresa. Ra-

El Fecinema torna Berlanga a Manresa, on el 1961 va rodar 'Plácido', el film 'bagenc' més popular de la història

[TEXT: JORDI BORDAS, G. C. • FOTOS: M. A, J. R, C. B, G. C, AHCM, ARXIU P. B.]

fael Gil, un dels realitzadors oficials del règim franquista, va incloure un pla general amb la Seu i el Pont Vell en *El hombre que se quiso matar* (1941) –la seva *opera prima*–, i torna-

ria a emprar escenaris manresans quan signà l'adaptació de la novel·la de Josep Virós, *Verd madur/Siega verde* (1960). Aquest director madrieny tornaria a Manresa, dècades més

tard, per filmar algunes escenes del que seria el seu últim llargmetratge, l'oblidat i oblidable *Las alegres chicas de Colsada* (1983). José Díaz Morales, un director espanyol que va realitzar una bona part de la seva discreta filmografia a Mèxic, estigué a la capital del Bages per rodar una biografia de sant Ignasi, *El capitán de Loyola* (1948).

Tanmateix, tots aquests antecedents quedaren eclipsats, justificadament, pel projecte de Luis García Berlanga. Un autor amb pedigrí i projecció internacional dirigiria una producció molt ambiciosa i cara –amb un pressupost de deu milions de pessetes, el doble de la mitjana dels films

espanyols de l'època—, en què el paisatge urbà de Manresa tindria un protagonisme essencial. La sisena cinta del cineasta valencià s'havia de titular inicialment *Siente un pobre en su mesa*, però la censura ho impedí. Durant les primeres setmanes de rodatge es conegué com *Los bienaventurados*, però, poc abans de marxar l'equip tècnic i artístic de la ciutat ja s'identificà amb el seu títol definitiu, *Plácido*. Els manresans visqueren amb il·lusió una experiència col·lectiva tan inusual com estimulante. La filmació es desenvolupà entre el 6 i el 29 de març del 1961. Tots els exteriors, excepte el que apareix a la seqüència final, s'enregistraren a Manresa. Nombrosos indrets emblemàtics van quedar immortalitzats: la plaça de Sant Domènec —l'escena inicial transcorria en els seus lavabos—, el Casino, l'estació del nord, el Born, la plaça Major... “Estamos entusiasmados por la intervención manresana en la película *Plácido*. Manresa es una ciudad de carácter cinematográfico”, declarava el productor Alfredo Matas, el 21 d'octubre del 1961, en el diari local, dos dies abans que el film s'estrenés al Kursaal. S'entén perfectament que el director de *Novio a la vista* escollís la capital del Bages per recrear la seva despietada i corrosiva radiografia de la hipocresia burgesa. Era una ciutat petita —una “petite ville” segons Le Figaro, un comentari que molestà algunes forces vives— i grisa que aportava el to ambiental adequat a una tragicomèdia coral —la primera col·laboració entre Berlanga i el gran Rafael Azona— que ha esdevingut un document

extremadament fidel i estremidor de l'Espanya negra, derrotada i subdesenvolupada del franquisme. *Plácido*, una obra mestra incontestable, fou nominada a l'Oscar al millor film de parla no anglesa, però perdé davant d'un títol no menys extraordinari, *Como en un espejo*, de Bergman.

Tres anys més tard, una altra localitat bagenca es commogué amb una altra producció filmica d'envergadura. Orson Welles, el geni que revolucionà el cinematògraf amb la mítica *Ciudadano Kane*, enregistrà a Cardona durant la segona quinzena d'octubre del 1964 —la filmació s'inicià concretament el 16— un fragment de la seva pel·lícula shakespeariana definitiva, *Campanadas a medianoche*. John Gielgud i Fernando Rey foren dos dels actors il·lustres del seu cosmopolita repartiment que van visitar el poble. Uns tres-cents extres es van mobilitzar per treballar en els dos escenaris distingits escollits pel creador d'*Otelo*, el castell i la col·legiata. Aquests dos monuments històrics realçaven l'atmosfera severa i ascètica en què es desenvolupaven les intrigues palatines d'una epopeia crepuscular que sintetitzava antològicament cinc textos de William Shakespeare. D'altra banda, Welles demostrà novament que també era un mag portentós a l'hora de treure el màxim rendiment creatiu d'unes condicions materials precàries. El realitzador nord-americà sentia una estimació especial per *Campanadas a medianoche*, una obra antològica que traspuja la saviesa artística i humana d'un autor total.

A Cardona també es filmaren

PAQUITA BLANCH, JOAN SELLARÈS I PEPITA GUALS AL RODATGE DE 'PLÁCIDO' (1961)

FOTOGRAFIES DEL RODATGE DE 'CAMPANADAS A MEDIANOCHÉ' A CARDONA (1964)

ELÈCTRICAGARRIGA, S.A.

Des de 1904...
experiència al seu servei

C. Sobrerroca, 5 i 7 - 08240 MANRESA (Barcelona)
Tel. 938 722 561 - Fax 938 727 323
www.egarriga.com - e-mail: egarriga@egarriga.com

- Revisions i manteniments.
- Proteccions elèctriques.
- Enllumenat públic, edificis i façanes.
- Enllumenats ornamentals.
- Xarxes informàtiques i de telefonia.
- Antenes i circuits tancats de televisió.
- Servei de camió-grua.

dues humils pel·lícules d'aventures: *La espada normanda* (Roberto Mauri, 1971) i *El arquero de Sherwood* (Giorgio Ferroni, ídem). Més interès tingueren altres projectes que escolliren aquest poble bagenc: *La cripta* (Cayetano del Real, 1981), segons un text d'Eduardo Mendoza, i *Daniya, jardí de l'harem* (1988), una de les últimes cintes de Carles Mira.

Una altra joia històrica de la comarca, el monestir de Sant Benet, ha atret una sèrie de cineastes. Jaime Jesús Balcázar rodà en aquest indret *Inés de Villalonga* (1977), un paupèrrim còctel eròtic amb monges. Aquest monument ha estat molt sol·licitat enguany. El febrer passat, Peter Greenaway, un autor tan brillant com pedant, enregistrà durant una setmana i mitja la segona part de *Las maletas de Tulse Luper*, un ambiciós projecte multimèdia. I el setembre passat, Paco Plaza filmà durant dos dies el seu tercer llargmetratge, *Romasanta*, una creació fantàstica. Pineda de Bages fou, precisament, una de les localitzacions emprades per aquest prometedor director valencià en la seva *opera prima*, *El segundo nombre* (2002). Mura, Navarces i Sant Fruitós foren el plató, també el setembre passat, de la nova cinta, *El año del diluvio* –inspirada en una novel·la d'Eduardo Mendoza–, de Jaime Chávarri, l'autor de la llegendària *El desencanto*. D'altra banda, Navarces fou un dels molts llocs escollits per Jacint Esteva, un dels pares de l'Escola de Barcelona, per bastir un document maleït sobre l'Espanya profunda, *Lejos de los árboles* (1963-1970).

Artés serví de teló de fons d'un acceptable drama social, *La teranyina* (Antoni Verdagner, 1990). I Joaquim Jordà, un dels noms fonamentals del nostre cinema, anà a l'Estany amb motiu del seu estimulant retorn, *Un cos al bosc* (1996).

El teatre Conservatori de Manresa es convertí en el Gran Teatre del Liceu de Barcelona en l'acadèmica *Laura a la ciutat dels sants* (1987), de Gonçal Herralde. Sebastián D'Arbó s'apropà a la capital bagenca per completar el seu modest *Cena de asesinos* (1989). I la Fàbrica Nova acollí una festa salvatge en la desequilibrada *Faust 5.0* (2001), codirigida per Isidro Ortiz i la Fura dels Baus. ➔

LA FURA DELS BAUS VA AMBIENTAR ALGUNES ESCENES DE 'FAUST 5.0' A LA FÀBRICA NOVA DE MANRESA, EL FEBRER DEL 2001

ISABELLA ROSSELLINI SORTINT DE SANT BENET, DESPRÉS DE GRAVAR-HI PER A 'LAS MALETAS DE TULSE LUPER 2' (FEBRER 03)

L'EQUIP DE 'ROMASANTA', EL DARRER RODATGE QUE HA ACOLLIT EL MONESTIR DE SANT BENET DE BAGES (SETEMBRE 03)

Quatre manresans tornen als escenaris de 'Plácido'

DAVID CASAS
El grum espavilat del banc

PAQUITA BLANCH
Una entrebancada al Casino

JOSEP FEIXAS
Mig sou per una artista en la subhasta

ÀNGEL GRANERO
El soldat que crida l'alto

El manresà David Casas explica que va aconseguir el paper del grum del banc que surt a 'Plácido' per casualitat. L'any 61 tenia 13 anys. "Estudiava als 'hermanos', i quan sortíem anàvem sovint a jugar al futbolí al Passeig. Un dia va entrar Berlanga amb un altre home i es van posar a jugar amb nosaltres. Va demanar si ens agradaria sortir a la pel·lícula". Casas i els seus amics van decidir provar sort. La cita era el mateix dia, a les 10 de la nit, a l'hotel San Domingo, on s'estava l'equip de la pel·lícula. "Ens va fer una prova i em va triar a mi". Encara ara recorda perfectament les frases que va pronunciar. Del rodatge, també se'n recorda. "Era el Dijous Sant i vam quedar a les 10 del matí al Casino. Allà, una senyora em va maquillar". La gravació es va fer al Banco Hispano Americano, al Passeig, on actualment hi ha el Santander Central Hispano. "Com que només hi havia una càmera, les escenes es tornaven a gravar senceres per tenir diverses bandes. El rodatge va començar a les 10 del matí i va acabar a les 9 del vespre". Va cobrar 300 pessetes.

Paquita Blanch, una veterana de l'escena manresana, també va tenir uns segons de glòria a 'Plácido'. L'any 1961 tenia 35 anys i formava part del grup de teatre El Prosceni. Quan van demanar extres per a la pel·lícula explica que la majoria de la gent de la ciutat que feia teatre no hi va anar, però que Berlanga va demanar que n'hi portessin per fer els papers amb més interpretació. "Del meu grup n'hi vam anar quatre, i quan vam arribar ens van repartir els personatges". Li va tocar el d'una dona que licita per un pobre en la subhasta. "M'aixecava amb Joan Sellarès, que representava el meu marit, i anàvem a buscar el pobre. En la primera escena, quan vaig pujar les escales, em vaig entrebancar sense voler". Lluny d'enfadarse, recorda que Berlanga es va posar a riure. "Li va agradar i em va dir que repetís l'escena fent veure que m'entrebancava". Una aportació al film de la qual se sent orgullosa. "Hi ha un llibre sobre 'Plácido' del mateix Berlanga en què parla de 'la senyora del traspí'. Blanch defineix el cineasta com "un home molt senzill".

"Hi havia una taula amb un jurat. Anàvem entrant, ens miraven i ens deien si ens volien o no". Josep Feixas, que quan es va rodar 'Plácido' a la capital del Bages tenia 37 anys, va anar als càstings que es feien al Casino per triar els extres de la pel·lícula perquè "em feien falta els quartos". "Oiga, que no es ningún pitorreo, que es la mitad de mi sueldo". Aquesta és la frase que pronuncia en el mític film, on surt en l'escena de la subhasta. Una frase que "potser vaig repetir vint vegades. Berlanga em deia que ho digués amb un to llastimós, i jo ho deia amb un to enrabiad, amb orgull". Finalment, però, el cineasta "va dir que ja li agradava així". D'ell diu que "era molt metòdic". Feixas va participar en el rodatge "cinc o sis dies. Totes les tardes, fins a les 12 de la nit. La meua dona s'empipava molt perquè, com que ens maquillaven, embrutava el coll de les camises". També va rodar una altra escena que, finalment, no va sortir, "després de repetir-la vint vegades". El seu sou, com el de Paquita Blanch, era d'unes 150 pessetes per dia de rodatge.

El galerista manresà d'art Àngel Granero tenia 19 anys quan el rodatge de 'Plácido' va irrompre en la seva vida. "Feia la mili i estava a la caserna de Manresa fent guàrdia". L'escena en la qual va intervenir és una en què el personatge interpretat per Cassen porta amb el motocarro el mort a casa de la vídua. "Volien un soldat i em van agafar entre els deu o dotze que aquella nit teníem guàrdia". Recorda que, "com que em van maquillar, tot i que ja estava molt moreno, hi va haver molta conya entre els companys". Per rodar la seva escena, es van fer deu preses. "Feia un fred que pelava, i la gent de Barcelona que hi havia a l'equip no parava de tremolar". "¡Alto! ¿Quién vive?" (Cassen: "gente de paz") i "¿Quién?" són les dues frases que pronuncia Àngel Granero a 'Plácido'. Dues frases que li van reportar una compensació econòmica "d'unes 300 pessetes, que en aquella època era una barbaritat. Les vaig compartir amb els altres companys; al matí vam muntar una gran festa a la cantina, on només va faltar el cava i el caviar".

"Havia d'anar a treure els actors del llit"

Buscar els escenaris, els extres, el famós motocarro, pagar als extres i figurants... Són algunes de les feines d'un ajudant de producció. Les mateixes que va fer el manresà Emili Vilanova a "Plácido". Aquestes feines i d'altres de no tan conegudes, com "anar a buscar Cassen a l'hotel San Domingo, al matí", perquè arribava tard al rodatge. Vilanova feia molts

anys que no parlava del seu 'paper' a la pel·lícula de Berlanga i els records li vénen al cap a batzegades. Estudiava a Barcelona i "un amic meu que treballava a producció em va dir que havien de venir a rodar a Manresa i me la va oferir". Poc es pensava que hauria de treure del llit els protagonistes per portar-los al rodatge. "Eren molt joves i sempre

hi havia alguna noia disposada a anar al llit amb ells. Jo havia de controlar-los". Recorda especialment una escena rodada a la Renfe, que es va fer molt d'hora al matí perquè havia de representar que feia fred i que a la gent li sortia vapor de la boca. "Tothom ja estava a punt però els protagonistes no arribaven. Berlanga tenia molt mala bava i em renyava

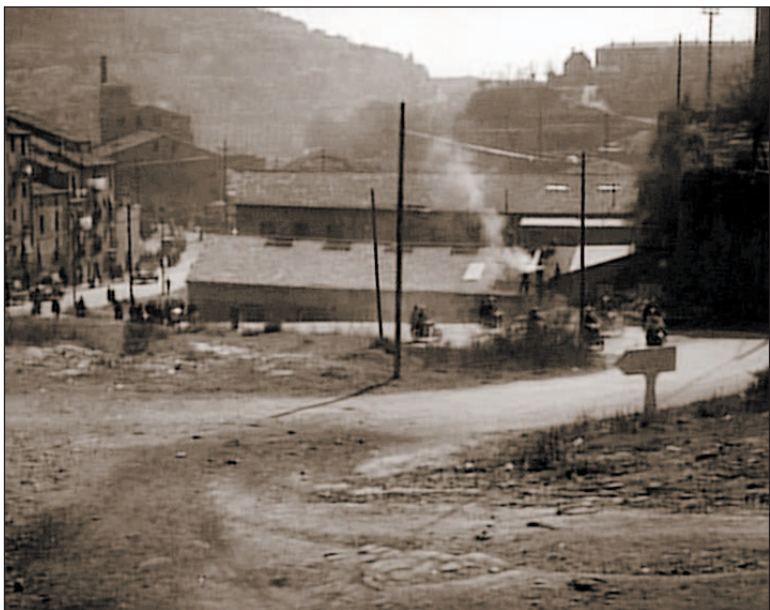
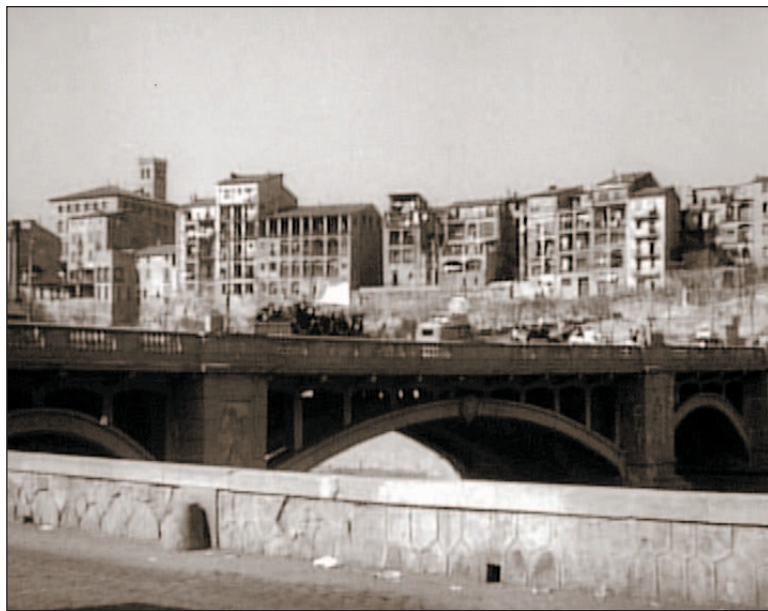
a mi". Jo li deia que ja hi havia anat i que estaven dormint, i ell em deia: "Vuelva a ir". Amb tot, el descriu com una persona "collonuda" i reconeix com un "privilegi" el fet d'haver viscut tot el procés d'un rodatge. "El que es rodava es passava a la nit al cinema Catalunya. Hi havia Berlanga i quatre persones més", entre les quals hi era ell. Tot un luxe.

La Manresa de Berlanga, la Manresa d'avui

La plaça de Sant Domènec, amb els seus urinaris, va ser el centre del rodatge de *Plácido*. La plaça s'ha transformat en els últims anys, i els urinaris s'han mecanitzat. Tanmateix, Berlanga encara creu que va ser ell qui va fer construir, l'any 1961, aquells atrotinats lavabos per rodar-hi el seu film. Al fons de la imatge antiga encara s'hi veu l'hotel San Domingo, on va residir la gent de cinema durant el rodatge. Avui ha estat substituït per un modern edifici d'habitatges

El pont de la Reforma, que connecta l'estació de Renfe amb el centre de Manresa. La construcció va ser remodelada després del rodatge de la pel·lícula. A l'estació de Renfe hi transcorrien les escenes en què els mediocres artistes de Madrid arriben en aquella grisa 'ciutat de províncies' per passar-hi un Nadal entre pobres. La façana de la ciutat, a l'altra banda del riu, està encara en procés de transformació, tot i que ja hi llueix el nou conservatori a l'antiga fàbrica Balcells

La Via de Sant Ignasi ofereix, a *Plácido*, una de les perspectives més curioses de la Manresa dels seixanta. Encara per urbanitzar, aquesta avinguda saludava els visitants de Manresa amb regust de postguerra. Era per aquesta avinguda on, a la pel·lícula, la comitiva d'artistes coincidia amb un funeral, en un dels *hits* tragicòmics de la cinta. Avui, la Via de Sant Ignasi espera encara la remodelació decisiva que la converteixi en el pont entre les Escodines i el nucli històric de la ciutat

A l'edifici de l'esquerra de la imatge, que connecta la plaça Major amb la Baixada del Pòpul, hi moria un dels pobres que la suposada burgesia manresana de l'època acollia a casa seva per Nadal. Tret de l'establiment comercial als baixos de l'immoble i de les motos i el mobiliari urbà, ambdues imatges semblen intercanviables. La plaça Major ha de renovar aviat la seva fesomia. Es perdrà, així, un dels pocs vestigis de la Manresa que Berlanga va immortalitzar a *Plácido*

